

ÇAYIR - MER'A ISLAHINA BAŞLARKEN DİKKAT EDİLECEK ESASLAR

Doç. Dr. İhsan Z. ERGİN
E. Ü. Ziraat Fakültesi
Tarla Bitkileri Bölümü

Dünya tarım alanlarının çok önemli bir bölümünü kaplayan çayır-mer'aların hemen tümünün dinamik bir ıslah programına ihtiyaç duydukları kuşkusuzdur. Uluslararası terminolojide «çok iyi, iyi, orta ve zayıf» olmak üzere dört sınıfa ayrılan çayır mer'alarda durumu «zayıf» olarak belirtilenler ıslaha en çok ve acil ihtiyaç duyanları simgelemektedir. Zira bunların Bitki örtüleri çok seyrek yapıda olmakta ve botanik kompozisyonları da değersiz bitkilerden oluşmaktadır. Ayrıca bunların bitki örtüleri de ağır bir erozyon baskısı altında bulunduğundan ve hayvanlara fazla yarar sağlamadığından ıslah çalışmalarında öncelik almaktadırlar.

Çayır-mer'a ıslahı çalışmalarına başlarken en uygun yöntemi belirlemek ve en hızlı ekonomik sonucu sağlayacak uygulamayı seçmek için önemli bazı kriterleri dikkate almak gerekmektedir;

Araştırma: İslahı planlanan çayır-mer'alarda uygulanacak yöntemlerin o yöredeki tarımsal araştırma birimlerince denenmiş, incelenmiş ve ekonomikliği saptanmış olmalıdır. Ancak yeterli araştırma sonucu bulunamıyorsa ıslah işlemlerinin küçük boyutlu alanlarda gerçekleştirilerek aşamalı olarak geliştirilmesi de salık verilebilmektedir.

Kaynak ve Uzman: Çayır-mer'a ıslahında yeterli sayıda araç, gereç, parasal kaynak ve en önemlisi de çayır-mer'a ıslahını iyi bilen yetişmiş uzmanlar olmaksızın başarı kazanmak mümkün değildir. Bunları sağlamaksızın başlatılacak ıslah çabaları boşa harcanan para, zaman ve emek anlamı taşımakta, ülkemizde de bunun örneklerine sıkça rastlanmaktadır.

Ek Yem Kaynakları Sağlanması: Çayır-mer'aların ıslahı süresince kimi zaman birkaç yıl otlatma ve biçmelere son verilmesi gerekmekte, mevcut hayvan varlığının yem gereksiniminin de ek

kaynaklar bulunarak başka alanlardan sağlanmasını zorunlu kılmaktadır. Aksi durumlarda ortaya çıkan kaçak otlatmalar tüm ıslah çalışmasındaki başarı şansını tehlikeye sokabilmektedir.

Köylülerle İlişkiler: Bilindiği gibi çayır-mer'alarımız orta mali konumunda ve tasarruf hakları da köylülere, vb.'lere verilmiş bulunmaktadır. Bu gerçek, ıslahta görev alacak uzmanların sözkonusu çayır-mer'anın tasarruf hakkına sahip olan köy halkı ile yakın bir diyaloga girmelerini ve onları ıslahın yararlarına inandırmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu köylü ya da hayvan sahiplerinin ilgisi çekilip çalışmalara katkıları sağlanmadığı sürece tüm çalışmalardan beklenecek sonuçlara ulaşmakta mümkün olmamaktadır.

Ekonomi: Diğer yaşamsal etkinliklerde olduğu gibi çayır-mer'aların ıslahında da seçilecek yöntemin ekonomik olması ve az harcayarak en çok yarar sağlayacak çözümler vermesi büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte erozyon tehlikesi ve toprak koruma önlemlerinin esas olduğu durumlarda «ekonomiklik» kuralı da geçerliliğini yitirmektedir.

Yapay Çayır-Mer'a Kurulması: Kimi zaman zayıf çayır-mer'aların hiç bir yöntemle ıslah edilmesi mümkün olmamakta, değerli bitkilerini kaybederek hayvancılığa yarardan çok zarar verir konuma gelmiş bitki örtülerini tümüyle bozup yok ederek yeni bitki örtüleri oluşturulması gerekebilmektedir. Yapay çayır-mer'a vejetasyonları kurmak anlamına gelen bu işlem pahalı ve riskli olduğundan ıslah edilecek alanın çok iyi incelenmesi, yeterince araştırma yapılması ve en son çözüm olarak bu yola başvurulması gerekmektedir.

Çayır-Mer'a Amenajmanı: İslahına çalışılan çayır-mer'alarda ulaşılan başarıların korunabilmesi mutlaka mer'a amenajmanı ilkelerine bağlı kalınmasıyla mümkün olmaktadır. Bilindiği gibi mer'a amenajmanı; otlatma alanlarından yararlanmayı, doğal kaynakları koruyarak en fazla ürün elde edecek şekilde planlama ve yürütme bilim ve sanatıdır. Çayır-mer'a ıslahı ise daha önce değinildiği gibi yem kaynaklarının geliştirilmesi, yem üretiminin arttırılması ve yemden yararlanmanın etkinleştirilmesini kapsamaktadır. Bu nedenle mer'a ıslahı yöntemleri ile amenajman ilkelerinin birlikte uygulanması sonucu bir taraftan yem kaynaklarından elde edilen yemin nitelik ve niceliği arttırılırken diğer taraftan da bunun devamlılığı sağlanarak daha çok hayvansal ürün elde edilmekte, bu suretle de çayır-mer'a kültürü en ekonomik bir düzeye çıkarılmış olmaktadır.

Özetlemeye çalışılan bu verilerden de anlaşılacağı gibi amenajman ve ıslah birbirinden ayrılmaz bir bütün oluşturmaktadır. Ancak ıslah işlemleri çok emek ve harcamayı gerektirdiğinden her zaman uygulanmaları mümkün olmamakta, belirtilen durumlarda amenajman kurallarını uygulamak da çok iyi sonuçlar verebilmektedir. Bu amaçla otlatmaların düzenlenip, sınırlandırılması, uygun hayvan türleri ile uygun dönemlerde otlatma yapılması ve üniform otlatmalara dikkat edilmesi sonucunda yine ıslah yapılmış olmakta, mer'anın bitki topluluğu dejenerasyondan korunmakta, aşırı otlatmadan kurtulan değerli bitkilerin oranı hızla artmakta, normal bir gelişme ortamı bulabilen çayır-mer'a bitkilerinin verimleri de yükselmektedir. Anılan durum mer'aların otlatma kapasitesinin yükselmesi ve daha çok hayvanın beslenebilmesi gibi çok önemli tarımsal başarıları sonuçlamaktadır.